

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

ДМИТРЕНКО Валерій Іванович

УДК 35.075:004

**МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2018

Дисертація є рукописом.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Науковий керівник –

доктор наук з державного управління,
професор
ЧУКУТ Світлана Анатоліївна,
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
в.о. завідувача кафедри теорії та практики
управління

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління,
професор,
заслужений діяч науки і техніки України
СЕМЕНЧЕНКО Андрій Іванович,
Інститут вищих керівних кадрів
Національної академії державного
управління при Президентові
України, директор;

кандидат наук з державного управління
ОБУХОВСЬКА Тамара Іванівна,
Служба безпеки України, начальник служби
інформаційного забезпечення Департаменту
інформаційно-аналітичного забезпечення

Захист відбудеться *28 грудня 2018 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, к. 201.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України (03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17).

Автореферат розісланий *26 листопада 2018 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Я.В. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В Україні впродовж останніх років спостерігається наполегливий рух щодо впровадження електронного урядування в усіх сферах суспільного життя. Однак зусилля відповідних органів влади і ресурси, які витрачає на це держава, поки що не дають вагомих результатів. Свідченням цього є міжнародні звіти з питань розвитку електронного урядування. Так, якщо у звіті ООН 2016 року Україна посідала 62 місце в рейтингу згідно з індексом розвитку електронного урядування та 32 – з електронної участі, то у звіті ООН 2018 року вона втратила 20 позицій з електронного урядування та 43 позиції з електронної участі, відповідно, опинилася на 82 та 75 місцях. Це пояснюється, зокрема, несприятливими політичними та економічними умовами, які склалися у державі внаслідок воєнного конфлікту, окупації Донецької та Луганської областей, анексії Криму, втратою темпів динаміки розвитку відносно інших країн, недосконалим національним законодавством у цій сфері. До факторів, що стримують розвиток електронного урядування в Україні, можна віднести: неефективність його впровадження органами державної, регіональної влади і місцевого самоврядування, незручність використання певних електронних послуг, відсутність координації та системного підходу до вирішення проблем, які гальмують застосування сучасних ІКТ в усіх сферах суспільного життя.

Наразі перед Україною гостро стоїть проблема проведення ефективної децентралізації, де б гармонійно та збалансовано відбувся перерозподіл владних повноважень між центральним та місцевими (локальними) рівнями. Децентралізація змінює відносини між громадянами та органами влади, і для їх оптимізації особливої ваги набуває надання якісних електронних послуг місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, що дозволить знизити тиск бюрократії на постачальника послуг і громадянина. Особливо цього потребують об'єднані територіальні громади.

Аналіз досвіду багатьох успішних країн світу, зокрема країн Європейського Союзу, Фінляндії, Нової Зеландії та інших, свідчить, що електронне урядування здатне не лише наблизити владу до громадянина, зробити її відкритою, прозорою та відповідальною, але й вирішувати найбільш складні проблеми в цих країнах, застосовуючи різноманітні інструменти і технології електронного урядування.

Водночас, якщо на загальнодержавному рівні процес впровадження електронного урядування здійснюється більш успішно, на місцевому рівні, навіть у розвинених країнах, він відстає від очікуваних результатів через різноманітні політичні, організаційні та технологічні проблеми.

Теоретичною базою дисертаційної роботи слугують, передусім, праці таких дослідників механізмів державного управління: В. Бакуменка, К. Ващенко, О. Власюка, Р. Войтович, П. Ворони, І. Гасюка, Н. Діденко, Г. Дмитренка, Н. Драгомирецької, М. Лахижи, Л. Лутай, А. Рачинського, В. Рижих, А. Черкасова та ін. Дослідженню теоретико-методологічних основ електронного урядування та електронної демократії присвячені праці багатьох зарубіжних науковців, зокрема: Т. Баса, М. Бекуса, М. П. Р. Болівара, К. Х. Вата, Е. Вілбогр, Ш. Віркара,

Ш.С. Даус, С. Кліфта, А. М. Лопес-Ернандеса, У. Меліна, Г. Мішра, Л.Е. Муньос, С. Палвіа, Н. Тема, С. Шарма, К. Фана, Дж. Фенга та ін.

Слід виокремити роботи вітчизняних науковців і практиків, в яких досліджено проблеми електронного урядування в Україні: О. Баранова, Р. Власенка, О. Загаєцької, О. Загвойської, О. Дубаса, І. Жилиєва, П. Клімушина, І. Лопушинського, Т. Обуховської, А. Семенченка, В. Степанова, С. Чукут та ін. Питанням розвитку електронного урядування на місцевому рівні присвячені праці В. Дрешпака, К. Кондакова, В. Коновала, І. Куспляка, З. Надюка, А. Серенка та інших.

Зокрема, проаналізовано розвиток «розумних» міст у працях таких зарубіжних вчених: М. Вестерлунда, Д. Гілла, Л. Голліса, А. Грінфілда, К. Куртіта, С. Леміна, К. Макфі, К. Матті, А. Мііму, С. Пула, Т. Тукіайнен та інших. Важливість інновацій у контексті розвитку «розумних» міст досліджують: П. Куусісто, Т. Піенонен, М. Раджахонка і Я. Ханделберг. «Розумне урядування» розглядається в дослідженнях Л. Батаджан, М. Бетті, Р. Гіффінгера, Р. Джіл-Гарсія, К. Дел Бо, Т. Ігітканлара, А. Караглу, А. Мейєра, Д. Тепскотта, Дж. Шапіра та ін.

Водночас, незважаючи на наявний науковий доробок даної проблематики, комплексне дослідження механізмів впровадження електронного урядування на місцевому рівні не проводилось. Потребують аналізу кращі зарубіжні практики впровадження електронного урядування на місцевому рівні, що дозволить використати цей досвід для вирішення проблем в Україні. У цьому полягає актуальність теми дослідження, його мета та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. В основу дисертації покладено результати досліджень і розробок, отримані автором за безпосередньої участі в науково-дослідній роботі в межах ініціативних наукових досліджень кафедри теорії та практики управління Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: 1) «Вплив електронного урядування на суспільні трансформації» (ДР № 0115U000019), де автором досліджено кращі вітчизняні та зарубіжні практики розвитку електронного урядування на місцевому рівні, визначено основні проблеми, які гальмують впровадження електронного урядування на місцевому рівні в Україні, та розроблено рекомендації щодо їх подолання. Також досліджено сучасні підходи до розуміння сутності понять «розумне місто» та «електронне місто»; 2) «Сучасні тенденції впровадження електронного урядування в Україні: кращі практики» (ДР № 0118U100305), де автором досліджено досвід Німеччини щодо налагодження ефективної координації впровадження електронного урядування на федеральному і місцевому рівнях, що дозволило федеральним, державним та місцевим органам влади розробляти і втілювати власні проекти електронного урядування, уникаючи дублювання та марно витрачених зусиль і коштів.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне обґрунтування механізмів впровадження електронного урядування на місцевому рівні в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду та розробка

практичних рекомендацій для органів влади щодо удосконалення діяльності у даній сфері.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі *завдання*:

проаналізувати сучасні дослідницькі підходи до електронного урядування та запропонувати авторський комплексний підхід до розумних міст;

удосконалити понятійно-категоріальний апарат, зокрема поняття «електронне урядування», «електронне урядування на місцевому рівні», «електронне місто», «розумне місто», «розумне урядування»;

проаналізувати нормативно-правове регулювання розвитку електронного урядування в Україні та визначити його вплив на впровадження електронного урядування на місцевому рівні;

дослідити та узагальнити кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому рівні й можливості їх імплементації в Україні;

проаналізувати досвід Європейського Союзу щодо вирішення проблеми сумісності при впровадженні електронного урядування;

визначити основні механізми державного управління щодо розвитку розумних міст;

розробити рекомендації щодо удосконалення впровадження електронного урядування на місцевому рівні в Україні з урахуванням кращого зарубіжного досвіду.

Об'єкт дослідження – електронне урядування.

Предмет дослідження – механізми впровадження електронного урядування на місцевому рівні.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: теоретичного узагальнення, семантичний, порівняння, аналізу та синтезу для уточнення та удосконалення понятійно-категоріального апарату електронного урядування на місцевому рівні, зокрема для визначення понять «електронне місто», «розумне місто», «розумне урядування», «електронне урядування на місцевому рівні»; системний аналіз для розкриття нормативно-правового регулювання впровадження електронного урядування на місцевому і національному рівнях; порівняльного аналізу та екстраполяції для визначення переваг і проблем розвитку електронного урядування на місцевому рівні в Україні порівняно з відповідними зарубіжними практиками; експертних оцінок для визначення сучасного стану електронного урядування на місцевому рівні в Україні; логічного узагальнення для розроблення висновків та рекомендацій щодо удосконалення електронного урядування на місцевому рівні в Україні згідно із сучасними загальносвітовими тенденціями.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавство України про розвиток інформаційного суспільства та електронного урядування, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України щодо розвитку інформаційного суспільства, впровадження електронного урядування, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій органами державної влади, нормативно-правове забезпечення електронного урядування зарубіжних країн, нормативно-правові акти місцевих органів

державної влади і органів місцевого самоврядування, різноманітні веб-сторінки та портали, які надають доступ до електронних послуг, інструментів електронної демократії та технологій електронного урядування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання в галузі державного управління щодо теоретичного обґрунтування механізмів впровадження електронного урядування на місцевому рівні та розробки практичних рекомендацій для органів державної влади і місцевого самоврядування, які можуть бути використані для удосконалення розвитку електронного урядування на місцевому рівні в Україні.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, що містять наукову новизну, конкретизовано у таких наукових положеннях:

уперше:

запропоновано комплексний підхід до розвитку «розумних» міст і розроблено рекомендації щодо розвитку «розумних» міст в Україні в результаті узагальнення загальносвітових підходів, що передбачає: прийняття відповідних управлінських та політичних рішень, нормативно-правових актів; застосування процесуального підходу до управління «розумним» містом та зосередження уваги як на економічних досягненнях, так і на інших суспільних цінностях; планування роботи міських служб як синергетичної взаємодії між різними системами міських послуг; залучення до міського планування громадян; включення інновацій у міське планування, зокрема у сфері закупівель, враховуючи вимоги сумісності;

виокремлено механізми державного управління розвитком «розумних» міст: організаційний (на національному рівні – утворення профільних підрозділів у Державному агентстві з питань електронного урядування України та Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України); кадровий (запровадження наскрізних освітньо-професійних програм на бакалаврському та магістерському рівнях на основі спеціальностей 281 «Публічне управління та адміністрування», 121 «Інженерія програмного забезпечення», 125 «Кібербезпека», 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», 171 «Електроніка»; розробка професійних стандартів, підготовка та підвищення кваліфікації); правовий (розробка Стратегії розвитку «розумних» міст в Україні та внесення змін у відповідні нормативно-правові акти); інноваційний (створення інноваційних платформ, експериментальних інноваційних майданчиків – живих лабораторій); технологічний (розробка різноманітних мобільних додатків та запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернет-речей); інформаційний (пріоритет – використання переваг доступу до відкритих даних, великих даних); комунікативний (розвиток інструментів електронної демократії, комплексних електронних послуг);

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат, а саме: запропоновано поняття «електронне урядування на місцевому рівні» розглядати як взаємодію між громадянами, бізнесом та місцевими органами державної влади й органами місцевого самоврядування з метою задоволення потреб громадян і бізнесу та залучення їх до процесу вироблення та прийняття управлінських рішень на місцевому рівні за допомогою сучасних інформаційних та комунікаційних

технологій; поняття «електронне місто» – як форму організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що включає в себе такі основні складові: міську інфраструктуру, електронну адміністрацію, електронну участь та електронні послуги; поняття «розумне місто» – як місто, де гармонійно поєднано інтереси громадян, бізнесу та влади завдяки використанню сучасних новітніх технологій і різноманітних розумних рішень задля вирішення нагальних проблем та оптимізації процесів муніципального управління; поняття «розумне урядування» – як процес вироблення та прийняття управлінських рішень за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема технологій Інтернет-речей, для об'єднання та інтеграції інформації, процесів, інститутів і місцевої інфраструктури для задоволення потреб громадян і бізнесу;

нормативно-правове регулювання електронного урядування шляхом доповнення прийнятих Концепції розвитку електронного урядування (2017) та Концепції розвитку електронної демократії (2017) положеннями щодо особливостей і важливості розвитку електронного урядування та електронної демократії на місцевому рівні в Україні; посилення дії нормативно-правових актів, що приймаються на рівні Кабінету Міністрів України та відповідних центральних органів виконавчої влади, які на даний час не є обов'язковими для виконання органами місцевого самоврядування (мають для них рекомендаційний характер); запропоновано задля подолання браку довіри до надійності захисту і збереження персональних даних внести зміни до Закону України «Про захист персональних даних», де слід чітко визначити відповідальних осіб, які мають право доступу до персональних даних, можливість кожного громадянина мати доступ до своїх персональних даних, які збираються та зберігаються у відповідних базах даних, єдиних та державних реєстрах, а також отримувати повідомлення у вигляді SMS або електронною поштою у разі звернення інших осіб до цих даних;

шляхи впровадження електронного урядування на місцевому рівні з урахуванням зарубіжного досвіду, зокрема перетворення міста в «живу лабораторію», діяльність якої має бути спрямована на підтримку процесу інноваційної політики на муніципальному рівні, що потребує надання повноважень на місцевому рівні та сприяння партнерству між підприємствами, державною адміністрацією, органами місцевого самоврядування та громадянами. «Жива лабораторія» розглядається як нова форма спільного виробництва, процес, за допомогою якого громадяни беруть участь у розробці, створенні та апробації дешевших та краще адаптованих до потреб громадян продуктів або послуг;

набули подальшого розвитку:

аналіз дослідницьких підходів до розгляду сутності поняття «електронне урядування». Серед них, зокрема, виділено два основні, а саме: перший – ототожнення понять «електронне урядування» та «електронний уряд», де основними завданнями є забезпечення доступу до інформації та надання електронних послуг громадянам та бізнесу; другий – доповнення вищезгаданих завдань демократичною складовою – електронною демократією, яка передбачає залучення громадян до процесу вироблення та прийняття управлінських рішень за

допомогою сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, оцінку та контроль за діяльністю органів влади;

вивчення досвіду Європейського Союзу щодо дотримання сумісності при впровадженні електронного урядування, а саме: забезпечення сумісності між юридичними інструментами, бізнес-процесами, обміном інформацією та компонентами, необхідними для надання електронних державних послуг; дотримання принципів субсидіарності та пропорційності; відкритості; прозорості; можливості повторного використання; технологічної нейтральності та перенесення даних; орієнтації на споживачів; включення і доступності; безпеки і приватності; багатомовності; адміністративного спрощення; збереження інформації; оцінки ефективності та результативності;

дослідження зарубіжних практик електронного урядування на місцевому рівні, зокрема досвіду Німеччини щодо забезпечення узгодження впровадження електронного урядування на федеральному і місцевому рівнях, що передбачає для федеральних, державних та місцевих органів влади можливість розробляти і втілювати власні проекти електронного урядування й обмінюватися досвідом щодо проектів і практик їх реалізації із громадянами та відповідними зацікавленими органами місцевої влади та бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені в дисертації положення, висновки та рекомендації були використані:

Департаментом інформаційно-комунікаційних технологій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) (Довідка про впровадження від 16 жовтня 2018 року № 075-3214) під час підготовки пропозицій до заходів щодо розвитку електронного урядування в м. Києві, зокрема для застосування комплексного підходу до «розумних» міст з урахуванням загальносвітових підходів;

Київською міською організацією «Профспілки працівників освіти і науки України» (Довідка про впровадження № 02/118 від 19 квітня 2018 року) при підготовці та проведенні наукових та організаційних заходів (семінарів, конференцій, круглих столів), а також наданні консультативно-методичної допомоги. Використано аналітичні матеріали щодо застосування е-петицій з метою забезпечення активної електронної участі громадян у розвитку міста, різноманітних інструментів: е-консультування, е-голосування, е-форуми тощо;

станцією технічного обслуговування «PEUGEOT» ТОВ «ЛТА» (Довідка про впровадження від 25.05.2018 року № 43/14), зокрема у процесі реалізації та удосконалення системи електронного обігу документації, організації оперативної взаємодії між структурними підрозділами «ЛТА» та її клієнтами;

Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Акт про впровадження від 5 травня 2018 року № 0530/9-11/т) при розробці навчальної та робочої програм, підготовці та викладанні курсу лекцій і практичних занять з навчальної дисципліни «Впровадження електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Основні положення дисертації можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень з питань впровадження електронного урядування як на загальнодержавному, так і на місцевому й регіональному рівнях, використовуватись органами державної влади та органами місцевого самоврядування в процесі формування механізмів реалізації державної політики у сфері електронного урядування.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Висновки і рекомендації отримано та сформульовано автором особисто. У працях, опублікованих у співавторстві з доктором наук з державного управління, професором Чукут С.А., особистий внесок полягає в тому, що здобувачем надано визначення поняття «електронне місто» та розглянуто різноманітні підходи до розуміння сутності поняття «розумне місто», проаналізовано зарубіжний досвід «розумних» міст [1]; досвід Європейського Союзу щодо сумісності як необхідної передумови ефективного впровадження електронного урядування, розроблено рекомендації щодо його застосування в Україні [2; 3].

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження були презентовані та обговорені на: VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми управління: діалектика централізації та децентралізації» (м. Київ, 10 грудня 2015 р.); науково-практичній конференції молодих вчених за міжнародною участю «Публічне управління та адміністрування: розвиток і впровадження» (Київ, НАДУ, 17 листопада 2016 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Держава та глобальні соціальні зміни: 25 років українській незалежності» (м. Київ, 29-30 листопада 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції (за міжнародною участю) «Публічне управління: проведення реформи в Україні» (м. Покровськ, 27-28 квітня 2017 р.); науково-практичній конференції «Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження» (м. Київ, 24 жовтня 2017 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку» (Київ, 23-24 листопада 2017 р.).

Публікації. Наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано в 12 наукових працях, у тому числі: 5 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 статтю в зарубіжному науково-періодичному виданні, 6 тез у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 248 сторінок, із них 195 основного тексту. Робота містить 5 рисунки, 4 таблиці, додатки. Список використаних джерел налічує 252 найменувань, у тому числі 149 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих

результатів, наведено дані щодо їх апробації, особистого внеску здобувача, структури та обсягу дисертації.

У **першому розділі** – *«Концептуальні засади розвитку електронного урядування на загальнодержавному та місцевому рівнях»* – проаналізовано основні підходи сучасних зарубіжних науковців та практиків до розуміння «електронного урядування», «електронного урядування на місцевому рівні», «електронного міста», «розумного міста», «розумного урядування». Розглянуто нормативно-правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні та його вплив на впровадження електронного урядування на місцевому рівні.

Виділено два основні підходи до розгляду сутності поняття «електронне урядування»: перший – ототожнення сутності понять «електронне урядування» та «електронний уряд», де основними завданнями виступають надання інформації та електронних послуг громадянам та бізнесу; другий – приєднання до послуг та інформації демократичної складової – електронної демократії, яка передбачає залучення громадян до процесу вироблення та прийняття управлінських рішень за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Запропоновано авторські визначення понять: 1) «електронне урядування на місцевому рівні» як взаємодія між громадянами, бізнесом та місцевими органами державної влади й органами місцевого самоврядування з метою задоволення потреб громадян і бізнесу та залучення їх до процесу вироблення та прийняття управлінських рішень на місцевому рівні за допомогою сучасних інформаційних та комунікаційних технологій; 2) «електронне місто» як форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що включає такі основні складові: міську інфраструктуру, електронну адміністрацію, електронну участь та електронні послуги; 3) «розумне місто» – місто, де гармонійно поєднано інтереси громадян, бізнесу та влади, завдяки використанню сучасних новітніх технологій і різноманітних розумних рішень задля вирішення нагальних проблем та оптимізації процесів муніципального управління; 4) «розумне урядування» – процес вироблення та прийняття управлінських рішень за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема технології Інтернет-речей, для об'єднання та інтеграції інформації, процесів, інститутів та місцевої інфраструктури для задоволення потреб громадян і бізнесу.

Доведено, що впровадження електронного урядування на місцевому рівні неможливе без інновацій, тому надзвичайно важливо усвідомити, що місто має стати єдиною об'єднуючою платформою для розвитку нових підходів і розробки відповідно до потреб часу різноманітних електронних послуг, інструментів взаємодії громадян з бізнесом і владою, сучасних технологій електронного урядування, які ґрунтуються на відкритих даних і сприяють розвитку кожного.

Виявлено, що при розробці нормативно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в Україні відбувається постійний «рух по колу», коли зазначаються в нормативно-правових актах проблеми та шляхи їх вирішення, які, у свою чергу, стають підґрунтям для розробки інших нормотворчих документів. Проблеми деталізуються, конкретизуються, але не вирішуються.

Встановлено, що для ефективного впровадження електронного урядування потрібне адекватне нормативно-правове забезпечення, яке усуватиме перешкоди на шляху розвитку і запровадження в суспільне життя сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, сприятиме наданню якісних електронних послуг, знищенню корупційних складових, залученню громадян до процесів вироблення та прийняття управлінських рішень, формуванню взаємної довіри між владою і громадянським суспільством.

Відзначено, що в прийнятих Концепції розвитку електронного урядування в Україні (2017) та Концепції розвитку електронної демократії в Україні (2017), окрім бюджету участі (громадського бюджету) та загальних положень щодо налагодження взаємодії та довіри, не акцентується увага на особливостях і важливості розвитку електронного урядування та електронної демократії на місцевому рівні в Україні. Переважно це зумовлено тим, що нормативно-правові акти, які приймаються на рівні Кабінету Міністрів України та відповідних центральних органів виконавчої влади, не є обов'язковими для виконання органами місцевого самоврядування та об'єднаними територіальними громадами, мають для них рекомендаційний характер.

У **другому розділі** – *«Сучасні зарубіжні практики впровадження електронного урядування на місцевому рівні»* – здійснено аналіз сучасних тенденцій впровадження електронного урядування на місцевому рівні, зокрема проаналізовані кращі зарубіжні практики та можливість їх імплементації в Україні.

Виявлено, що ефективне впровадження електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях у країнах Європейського Союзу ґрунтується на ставленні до надання загальноєвропейських послуг як до інструмента підвищення мобільності людей і знання у різних регіонах Європи. Особлива увага приділяється: бенчмаркінгу місцевих і регіональних електронних послуг та програм; соціальному та екологічному сталому розвитку завдяки належному обговоренню політики та стратегії; вирішенню проблеми браку кваліфікованих ІКТ-фахівців у місцевій владі; зміні підходів до управління і керівництва місцевих органів влади.

Доведено, що для Європейського Союзу в контексті розвитку електронного урядування та формування єдиного європейського цифрового ринку постійним завданням є забезпечення сумісності між юридичними інструментами, бізнес-процесами, обміном інформацією та компонентами, які необхідні для надання електронних європейських державних послуг.

Встановлено, що для України може бути корисним досвід Бельгії, а саме: розробка та запровадження відкритих стандартів для місцевих адміністрацій на кшталт OSLO у Фландрії – стратегії, розробленої з метою удосконалення надання послуг урядом із застосуванням сучасних ІКТ, яка виходить із того, що громадяни та бізнес мають лише один раз попросити отримати те, що їм потрібно від свого уряду, а надалі це здійснюватиметься автоматично. Особливістю OSLO є те, що це результат публічно-приватного партнерства, ініційованого V-ICT-OR (фламандською організацією з ІКТ, яка є членською організацією для всіх місцевих органів влади, що беруть участь у ІКТ та управлінні інформацією), і

фінансується фламандськими постачальниками послуг ІКТ та місцевими державними адміністраціями.

Розглядаючи можливість імплементації в Україні досвіду Європейського Союзу щодо дотримання сумісності, відзначено, що в Концепції розвитку електронного урядування (2017), хоча за мету і визначається забезпечення сумісності, але вона розглядається лише в контексті розвитку організаційної, технічної та семантичної інтероперабельності інформаційно-телекомунікаційних систем органів влади. Проте такий підхід не враховує загальноєвропейські правила та вимоги щодо забезпечення сумісності, особливо дотримання принципів сумісності, а саме: субсидіарності та пропорційності; відкритості; прозорості; можливості повторного використання; технологічної нейтральності та перенесення даних; орієнтації на споживачів; включення і доступності; безпеки і приватності; багатомовності; адміністративного спрощення; збереження інформації; оцінки ефективності та результативності. Рекомендовано дотримуватися цих принципів при впровадженні електронного урядування як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях в Україні, що допоможе подолати існуючі проблеми та перешкоди на цьому шляху, а також заощадити кошти, сприяти наданню якісних електронних послуг та формуванню загальноєвропейського цифрового ринку.

Доведено важливість досвіду Німеччини щодо впровадження електронного урядування, зокрема налагодження координації між усіма рівнями влади – центральним, регіональним і місцевим, починаючи від запровадження ініціативи DOI, закінчуючи реалізацією Національної стратегії розвитку електронного урядування відповідно до сучасних тенденцій та загроз. Особливої уваги заслуговує те, що Рада з планування інформаційних технологій Німеччини дозволяє федеральним, державним та місцевим органам влади розробляти і втілювати власні проекти електронного урядування. Цей «ринок можливостей» щодо реалізації своїх власних проектів дозволяє обмін між проектами і сприяє їх ефективному розвитку. Метою створення бази даних проектів з електронного урядування є обмін досвідом як з громадянами, бізнесом, так і між відповідними зацікавленими сторонами публічної адміністрації. Кожен проект характеризується стратегічними та операційними цілями, а також етапами, витратами та поточним статусом на основі цільового каталогу Національної стратегії електронного урядування.

Встановлено, що для розвитку розумних міст в Україні можна використати досвід Фінляндії щодо розробки та запровадження стратегії Six City, мета якої полягає у зміцненні конкурентоспроможності Фінляндії за допомогою шести найбільших міст країни як осередків інноваційного розвитку, тестування інновацій, а також підвищення продуктивності. Стратегія має три основних напрями: відкриті інноваційні платформи; відкриті дані та інтерфейси; відкрита участь в управлінні. Інноваційні платформи використовуються для створення і тестування нових послуг і продуктів у реальних умовах. Водночас, відкриті дані, доступ до яких забезпечують міста, слугують як вихідний матеріал для розробки нових послуг і операцій. Третій напрям передбачає залучення всієї громади міст до проектування та розробки інноваційної комунальної служби та обслуговування

клієнтів. До того ж відкрита участь в управлінні сприяє зайнятості та участі людей з низькими перспективами працевлаштування.

Доцільно врахувати досвід «розумного району» Каласатама міста Гельсінкі, який став експериментальним майданчиком для інновацій у побудові розумної інфраструктури і міських послуг. «Розумний район» Каласатама дотримується концепції побудови ресурсозберігаючого району, мешканці якого мають додаткову годину вільного часу щодня. Платформа охоплює багато різних галузей промисловості й рішень, починаючи від інтелектуальних мереж у сфері електронної охорони здоров'я і «розумної» роздрібної торгівлі. Прикладом для запозичення досвіду може стати Жива Лабораторія Каласатами, яка є відкритою інноваційною платформою, пропонує можливість спільного створення нових міських служб в реальних умовах для людей цього району. До 2030 року Каласатама планує забезпечити житлом приблизно 20000 мешканців та робочими місцями 8000 осіб. Також запрошуються всі мешканці до клубу новаторів, який збирається чотири рази на рік, щоб зробити район ще розумнішим. Завдяки клубу, всі зацікавлені сторони можуть регулярно обмінюватися новинами та отримати інформацію про майбутні події і зміни. Іншим завданням клубу є організація співпраці, яка сприяє запровадженню нових експериментів.

Аналізуючи досвід Нової Зеландії щодо розвитку електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях, встановлено, що портали місцевих рад пропонують різноманітні е-послуги, які роблять життя громадян у містах більш зручним та комфортним. Кожна з галузей, що пов'язана з певною сферою життя (медицина, транспортні послуги, туризм тощо), також має свій портал, а разом вони формують єдиний цифровий простір, яким представлене місто або регіон. Розвиток напряму «розумне місто» також має свій ефект – впровадження в містах різноманітних технологічних систем надає можливість більш ефективно контролювати стан навколишнього середовища та комфорт життя.

Таким чином, доведено, що місцева влада у більшості країн світу впроваджує ініціативи та проекти щодо розвитку «розумних» міст з метою створення майбутнього міського середовища, в якому всі компоненти є розумними, ефективними та взаємопов'язаними. Реорганізація адміністративних структур і процесів в органах місцевого самоврядування є важливою передумовою успіху в цих ініціативах. «Розумне урядування» є передумовою для досягнення бажаних результатів і стабільності в контексті розвитку «розумних» міст.

У **третьому розділі** – *«Шляхи удосконалення механізмів електронного урядування на місцевому рівні в Україні»* – досліджено стан та шляхи удосконалення механізмів електронного урядування на місцевому рівні в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Встановлено, що протягом останніх п'яти років процес впровадження електронного урядування в Україні на місцевому рівні набуває обертів. Станом на 2018 рік складно назвати місто в Україні, де б не відбувався розвиток тих чи інших складових та інструментів електронного урядування, за винятком окупованих Росією територій. Виявлено, що здебільшого це зумовлено розробкою та реалізацією низки пілотних проектів із впровадження електронного урядування

в Україні на регіональному рівні, зокрема «Електронна Дніпропетровщина», «Електронна Одещина», «Електронна Вінничина», які сприяли розвитку електронного урядування на місцевому рівні.

Досліджено систему побудови електронного міста на прикладі Києва, завдяки якій можна чітко простежити основні тенденції розвитку електронних міст України. Відзначено, що спільними рисами при впровадженні електронного урядування в переважній більшості українських міст є, насамперед, розробка веб-сторінки міської ради та/або міської державної адміністрації, введення системи електронного документообігу та використання локальної мережі в усіх структурних підрозділах органів міської влади; налагодження електронних консультацій та звернень мешканців; системи електронних петицій; забезпечення можливості участі громади в процесах обговорення та прийняття рішень міської влади; надання електронних адміністративних послуг мешканцям міста тощо.

Доведено, що впровадження електронного урядування на місцевому рівні є пріоритетним напрямом розвитку як великих, так і малих міст. Зазначено, що однією з перешкод на цьому шляху є цифрова нерівність, зокрема між великими і малими містами, між містами та селами, різними рівнями освіти громадян тощо, а також значні проблеми з фінансуванням і залученням інвесторів, адже державні програми не можуть повною мірою покривати всі фінансові витрати, пов'язані із запровадженням тих чи інших інструментів і технологій електронного урядування.

Виявлено, що перешкодою для ефективного впровадження електронного урядування на місцевому рівні в Україні стає неспроможність існуючих систем адаптуватися до зростаючих вимог, зокрема можливість поєднувати різноманітні компоненти – внутрішній та зовнішній документообіг, надання комплексних електронних послуг громадянам та бізнесу, можливість отримувати та оперативно опрацьовувати звернення громадян, електронні петиції, відкритий бюджет тощо. Зростаючий обсяг інформації призводить до «зависання» цих систем, до проблем зберігання електронних архівів тощо.

Запропоновано при виборі та запровадженні систем електронного документообігу, при впровадженні електронного урядування на місцевому рівні в Україні перевагу надавати системам, побудованим за модульним принципом, API-інтерфейси яких мають бути відкритими. Це дозволить додавати до систем електронного документообігу нові функції або удосконалювати вже наявні. Наразі в Україні серед фірм-розробників спостерігається тенденція щодо розробки додатків, які інтегруються з системами електронного документообігу.

Акцентована увага на тому, що Україна зазнає різноманітних інформаційних і мережевих атак, перебуває у стані ведення воєнних дій, тому кожен крок щодо подальшого впровадження електронного урядування, зокрема і на місцевому рівні, має бути максимально виваженим і вивіренним з точки зору оптимального поєднання, з одного боку, – безпеки, з другого – захисту приватності. Саме брак довіри до надійності захисту і збереження персональних даних стає найсуттєвішою перешкодою на шляху до розвитку електронного урядування. Вирішення цієї проблеми безпосередньо пов'язане із внесенням змін до відповідних нормативно-правових актів України, а саме Закону України «Про

захист персональних даних», де має бути чітко визначено відповідальних осіб, які мають право доступу до персональних даних, можливість кожного громадянина відстежувати і мати доступ до своїх персональних даних, а також отримувати повідомлення у вигляді SMS або електронною поштою у разі звернення інших осіб до цих даних.

Запропоновано удосконалити зручність користування веб-сайтами органів місцевого самоврядування, зокрема створити: мапу сайту; можливість пошуку інформації за тегами; версію веб-сайту для людей з обмеженими можливостями; багатомовну версію сайту, а також його функціональну мобільну версію.

Підтверджено, що для ефективного розвитку «електронного міста» необхідно забезпечити вирішення питань, пов'язаних із розбудовою необхідної інфраструктури електронного урядування на рівні міста; безпечним містом; ефективним наданням електронних адміністративних послуг; створенням реєстру територіальної громади; налагодженням внутрішньої мережі та системи електронного документообігу; належним функціонуванням офіційного веб-сайту (порталу) міста та його наповненням, постійним оновленням інформації; підтримкою громадських ініціатив; участю громадян у виробленні та прийнятті управлінських рішень (е-петиції, е-консультації, е-обговорення та інші інструменти електронної демократії); запровадженням картки мешканця; забезпеченням доступу до відкритих даних; відкритим бюджетом міста; використанням соціальних мереж та інших каналів комунікації з громадянами та бізнесом.

Рекомендовано при розробленні Стратегії розумного міста обов'язково передбачати співпрацю органів місцевого самоврядування, державних установ, бізнесу та громадян. Це зумовлено тим, що партнерські відносини між державним та приватним секторами визнані як корисний інструмент для підвищення якості надання послуг та, насамперед, забезпечення їх економічної стабільності. Завдяки залученню бізнесу та приватного капіталу можна спільно визначати, спільно виробляти та, передусім, співфінансувати інноваційні проекти.

Виокремлено основні механізми державного управління розвитком розумних міст: організаційний (на національному рівні – утворення профільних підрозділів у Державному агентстві з питань електронного урядування України та Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України); кадровий (запровадження наскрізних освітньо-професійних програм на бакалаврському та магістерському рівнях на основі спеціальностей 281 «Публічне управління та адміністрування», 121 «Інженерія програмного забезпечення», 125 «Кібербезпека», 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», 171 «Електроніка»); розробка професійних стандартів, підготовка та підвищення кваліфікації); правовий (розробка Стратегії розвитку розумних міст в Україні та внесення змін у відповідні нормативно-правові акти); інноваційний (створення інноваційних платформ, експериментальних інноваційних майданчиків – живих лабораторій); технологічний (розробка різноманітних мобільних додатків та запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, Інтернет-речей); інформаційний (пріоритет – використання переваг доступу до

відкритих даних, великих даних); комунікативний (розвиток інструментів електронної демократії, комплексних електронних послуг).

Рис.1. Основні механізми державного управління розвитком розумних міст

Відзначено важливість інновацій задля пошуку нових шляхів вирішення проблем, які постають перед сучасним містом, – соціальних, екологічних, економічних, культурних і технологічних, а також для задоволення потреб громадян. Характерною особливістю сучасних процесів містобудівної інновації має стати напрацювання спільних підходів до визначення, виготовлення та реалізації продукції та послуг. Приклади процесів спільного проектування та спільного виробництва, засновані на співпраці між державними органами влади, громадянами та бізнесом, можна знайти в зарубіжному досвіді міських живих лабораторій, розробці різноманітних технологій та інструментів електронного урядування. Для ефективного розвитку «розумних» міст в Україні рекомендовано адаптувати зарубіжний досвід живих лабораторій, які стали осередком для тестування та експериментів у реальному житті, коли користувачі та експерти спільно створюють інноваційні продукти та послуги через співпрацю, що ґрунтується на ІКТ.

Доведено, що оновлення міської практики прийняття рішень вимагає інвестицій у нові платформи співпраці, інструменти управління даними та низку інших технологічних рішень. Проте прийняття нових рішень може загальмуватися через складність міських систем, діючих технологій та існуючої інфраструктури. Саме тому є необхідність у підтримці сталого розвитку шляхом запровадження цілісних реформ. Цим зумовлена потреба проводити реформи на місцевому рівні для посилення впливу інвестицій та забезпечення їх довгострокової стійкості. З цією метою слід застосовувати більш ефективні і дійові методи управління й інструменти, які допомагатимуть використовувати відкриті дані для отримання корисної та необхідної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає у теоретичному обґрунтуванні механізмів впровадження електронного урядування на місцевому рівні й розробці рекомендацій для удосконалення розвитку електронного урядування на місцевому рівні в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Отримані в ході дослідження результати підтверджують досягнення поставленої мети й вирішення завдань, дають підстави сформулювати такі висновки і практичні рекомендації.

1. Проаналізовано та виокремлено два основні підходи до розгляду сутності поняття «електронне урядування»: перший – ототожнення сутності понять «електронне урядування» та «електронний уряд», де основними завданнями є забезпечення доступу до інформації та надання електронних послуг громадянам та бізнесу; другий – доповнення вищезгаданих завдань демократичною складовою – електронною демократією, яка передбачає залучення громадян до процесу вироблення та прийняття управлінських рішень за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, оцінку та контроль за діяльністю органів влади.

Запропоновано комплексний підхід до розвитку «розумних» міст та розроблено рекомендації щодо розвитку «розумних» міст в Україні в результаті узагальнення загальносвітових підходів, що передбачає: прийняття відповідних управлінських і політичних рішень, нормативно-правових актів; застосування процесуального підходу до управління «розумним» містом та зосередження уваги як на економічних досягненнях, так і на інших суспільних цінностях; планування роботи міських служб як синергетичної взаємодії між різними системами міських послуг; залучення до міського планування громадян; включення інновацій у міське планування, зокрема у сфері закупівель, враховуючи вимоги сумісності.

2. Удосконалено понятійно-категоріальний апарат, надано авторське визначення понять «електронне урядування на місцевому рівні», «електронне місто», «розумне місто», «розумне урядування», що поглиблює розуміння процесів реалізації електронного урядування на місцевому рівні і може використовуватися у практичній діяльності органів влади.

3. Проаналізовано нормативно-правове регулювання розвитку електронного урядування в Україні, визначено його вплив на впровадження електронного урядування на місцевому рівні, виявлені проблеми, не вирішені в правовому полі електронного урядування на місцевому рівні.

Запропоновано доповнення до прийнятих Концепції розвитку електронного урядування в Україні (2017) та Концепції розвитку електронної демократії в Україні (2017) у частині особливостей і важливості розвитку електронного урядування та електронної демократії на місцевому рівні, посилення дії нормативно-правових актів, які приймаються на рівні Кабінету Міністрів України та відповідних центральних органів виконавчої влади, але не є обов'язковими для виконання органами місцевого самоврядування та об'єднаними територіальними громадами, мають для них рекомендаційний характер.

4. Досліджено кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому рівні та можливості імплементації в Україні досвіду вирішення проблем сумісності, налагодження координації між усіма рівнями влади – центральним, регіональним і місцевим, розвитку розумних міст, створення «живих лабораторій», залучення громадян до процесу прийняття рішень.

Доведено важливість досвіду Німеччини щодо налагодження координації між усіма рівнями влади (центральним, регіональним і місцевим) та можливості розробляти і втілювати власні проекти електронного урядування; Нової Зеландії – у розробці порталів місцевих рад, які пропонують різноманітні е-послуги, що роблять життя громадян у їх містах більш зручним та комфортним; Фінляндії – стратегії Six City, метою якої є зміцнення конкурентоспроможності Фінляндії за допомогою шести найбільших міст країни, як осередків інноваційного розвитку, тестування інновацій, а також підвищення продуктивності; Бельгії – у впровадженні OSLO – Відкриті стандарти для місцевих адміністрацій. Виявлено, що одним із найбільш презентативних для розвитку електронного урядування на місцевому рівні є досвід «розумного» району Каласатама міста Гельсінкі, який став експериментальним майданчиком для інновацій у побудові розумної інфраструктури і міських послуг.

5. Проаналізовано досвід Європейського Союзу щодо вирішення проблеми сумісності при впровадженні електронного урядування та визначено необхідність враховувати в Україні загальноєвропейські правила та вимоги щодо забезпечення сумісності при запровадженні різноманітних технологій та інструментів електронного урядування, особливо дотримання принципів сумісності, а саме: субсидіарності та пропорційності; відкритості; прозорості; можливості повторного використання; технологічної нейтральності та перенесення даних; користувацько-центричності; включення і доступності; безпеки і приватності; багатомовності; адміністративного спрощення; збереження інформації; оцінки ефективності та результативності.

6. Виокремлено механізми державного управління розвитком розумних міст: організаційний (на національному рівні – утворення профільних підрозділів у Державному агентстві з питань електронного урядування України та Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України); кадровий (запровадження наскрізних освітньо-професійних програм на бакалаврському та магістерському рівнях на основі спеціальностей 281 «Публічне управління та адміністрування», 121 «Інженерія програмного забезпечення», 125 «Кібербезпека», 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», 171 «Електроніка»); розробка професійних стандартів, підготовка та підвищення кваліфікації); правовий (розробка Стратегії розвитку розумних міст в Україні та внесення змін до відповідних нормативно-правових актів); інноваційний (створення інноваційних платформ, експериментальних інноваційних майданчиків – живих лабораторій); технологічний (розробка різноманітних мобільних додатків та запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернет-речей); інформаційний (пріоритет – використання переваг доступу до відкритих даних, великих даних); комунікативний (розвиток інструментів електронної демократії, комплексних електронних послуг).

7. Розроблено рекомендації щодо удосконалення впровадження електронного урядування на місцевому рівні в Україні з урахуванням кращого зарубіжного досвіду, а саме:

задля подолання браку довіри до надійності захисту і збереження персональних даних внести зміни до Закону України «Про захист персональних даних», де має бути чітко визначено відповідальних осіб, які мають право доступу до персональних даних, можливість кожного громадянина мати доступ до своїх персональних даних, які збираються та зберігаються у відповідних базах даних, єдиних та державних реєстрах, а також отримувати повідомлення у вигляді SMS або електронною поштою у разі звернення інших осіб до цих даних;

при прийнятті рішень місцевими органами влади слід узгоджувати свої цілі та працювати разом у плануванні міських служб, що передбачає налагодження тісної співпраці між різними департаментами та державними установами в межах міста, а також зробити відкритими процеси прийняття рішень для всіх зацікавлених сторін, включаючи громадян;

розробити інструменти розумного урядування, з використанням технологій Інтернет-речей, та спеціальні мобільні додатки, які допомагатимуть використовувати великі дані та відкриті дані для вироблення і прийняття оптимальних управлінських рішень;

для удосконалення надання послуг за допомогою картки мешканця слід вирішити питання щодо захисту та належного зберігання інформації на ній, зручності отримання картки в режимі онлайн (хоча б замовлення картки та її активізація), участі в громадських обговореннях, поєднання інформації з різних баз даних (можливість використовувати картку як пенсійне посвідчення, студентський чи учнівський квиток тощо); розробити єдиний мобільний додаток, який надаватиме доступ та можливість отримання всіх доступних у місті послуг (запис у дитячі садочки, закріплення шкіл за місцем прописки, отримання ліків за програмою доступні ліки тощо);

для підтримки поступового та швидшого введення інновацій запровадити нові, більш ефективні моделі розробки та реалізації проектів, налагодити партнерські зв'язки між державним і приватним секторами, а також інноваційні процедури закупівель, враховуючи вимоги сумісності.

Державному агентству з питань електронного урядування в Україні – розробити Стратегію розвитку розумних міст в Україні спільно із зацікавленими органами місцевої влади, бізнесом, громадянами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Дмитренко В. І., Чукут С.А. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 13. 2016. С. 89-93. Автор. внесок аналіз зар.досвіду, визначення понять «розумне місто» та «електронне місто».

2. Dmytrenko V.I., Chukut S.A. Interoperability as a necessary condition for the implementation of e-governance: experience of the European Union. *Public*

management: collection. № 5 (10). December 2017. Kyiv : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017. Р. 293-303. Автор. внесок дослідження досвіду сумісності ЄС.

3. Дмитренко В. І., Чукут С.А. Сумісність як необхідна умова впровадження електронного урядування: досвід Європейського Союзу. *Публічне урядування*. № 5 (10). 2017. С. 293-303. Автор. внесок дослідження досвіду сумісності ЄС.

4. Дмитренко В. І. Нормативно-правове регулювання впровадження електронного урядування на місцевому рівні в Україні. *Право та державне управління*. № 4 (29). Том 2. 2017. С. 55-61.

5. Дмитренко В. І. Сучасні тенденції впровадження електронного урядування в Німеччині: досвід координації на місцевому та державному рівнях. *Державно-управлінські студії*. № 1. 2018. Електронне фахове видання. URL: <http://www.dus.nayka.com.ua/>

Статті в зарубіжних виданнях

6. Dmytrenko V.I. Specificities of E-Governance Local Implementation in Ukraine. *Scientific and Practical Journal «Public Policy and Economic Development»*. Issue 9 (13). 2016. P. 84-93.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

7. Дмитренко В. І. Розвиток електронного урядування на місцевому рівні в умовах децентралізації. *Сучасні проблеми управління: діалектика централізації та децентралізації*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 груд. 2015 р.) / уклад. А.А. Мельниченко, І.В. Виселко. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2015. С. 96-98.

8. Дмитренко В. І. Міста як платформи спільних інновацій при впровадженні електронного урядування на місцевому рівні: досвід Європейського Союзу. *Публічне управління та адміністрування: розвиток і впровадження*: матеріали наук.-практ. конф. молодих вчених за міжнар. участю (Київ, НАДУ, 17 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. К. Хаджирадевої, С. В. Загороднюка. К.: НАДУ, 2016. С. 193-194.

9. Дмитренко В. І. Пріоритетні напрями надання електронних послуг на місцевому та регіональному рівнях в Європейському Союзі. *Держава та глобальні соціальні зміни: 25 років українській незалежності*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29-30 листоп. 2016 р.) / уклад. А.А. Мельниченко, П.В. Кутуєв. Київ; Одеса: «Айс Принт», 2016. С. 167-169.

10. Дмитренко В. І. Сучасні тенденції впровадження електронного урядування на місцевому рівні. *Публічне управління: проведення реформи в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (за міжнар. участю) (м. Покровськ, 27-28 квіт. 2017 р.). С. 104-107.

11. Дмитренко В. І. Розвиток Smart City: досвід Фінляндії. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 жовт. 2017 р.) / упоряд. В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв. К.: Вид-во «Політехніка». 2017. С. 85-87.

12. Дмитренко В.І. Особливості та сучасні вимоги до систем електронного документообігу при впровадженні електронного урядування на місцевому рівні в Україні. *Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 листоп. 2017 р.) / уклад. А.А. Мельниченко, І.В. Виселко. К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2018. С. 96-98.

АНОТАЦІЯ

Дмитренко В.І. Механізми впровадження електронного урядування на місцевому рівні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 «Механізми державного управління». – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2018.

У межах дисертаційного дослідження здійснено теоретико-методологічне обґрунтування механізмів впровадження електронного урядування на місцевому рівні й розроблено рекомендації для удосконалення розвитку електронного урядування на місцевому рівні в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Розглянуто сучасні дослідницькі підходи до електронного урядування та удосконалено понятійно-категоріальний апарат, зокрема надано авторське визначення понять: «електронне урядування на місцевому рівні», «електронне місто», «розумне місто», «розумне урядування».

Проаналізовано нормативно-правове регулювання розвитку електронного урядування в Україні та визначено вплив на впровадження електронного урядування на місцевому рівні, надано пропозиції щодо його удосконалення.

Досліджено кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому рівні та можливості їх імплементації в Україні. Розкрито сучасні тенденції впровадження електронного урядування на місцевому рівні, зокрема вирішення проблем сумісності, налагодження координації між усіма рівнями влади – центральним, регіональним і місцевим, розвитку розумних міст, створення міських живих лабораторій, залучення громадян до процесу вироблення та прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: електронне урядування, електронний уряд, електронна демократія, електронне урядування на місцевому рівні, електронні послуги, електронне місто, розумне місто, розумне урядування, сумісність, інновації, міські живі лабораторії.

ANNOTATION

Dmytrenko V.I. The mechanisms of e-governance implementation on the local level. – Qualification scientific treatise as a manuscript copyright.

The thesis in support of the candidature for the state administration degree, category 25.00.02 “State administration mechanisms”. – Ukrainian State Employment Service Training Institute, Kyiv, 2018.

Within the framework of the thesis research, the theoretical and methodological rationale for e-governance implementation mechanisms on the local level was carried

out and recommendations for e-governance development improvement on the local level in Ukraine were taken with account of a foreign experience.

The modern research approaches to e-governance were accounted and the conceptual-categorical apparatus was improved, in particular it was provided with the copyright definition of concepts: "electronic governance on the local level", "electronic city", "smart city", "smart governance".

It was presented with the analysis of normative-legal regulation of e-governance development in Ukraine and defined the influence on the e-governance implementation on the local level, the suggestions for its improvement were elaborated.

The best foreign e-governance practices on the local level and the possibilities of their implementation in Ukraine were researched. The modern tendencies of e-governance implementation on the local level were clarified, in particular solving of compatibility problem, establishing of coordination between all power levels - central, regional and local, development of the smart cities, creation of the urban living laboratories, citizens attracting to the process of developing and making of management decisions.

Keywords: electronic governance, e-government, e-democracy, e-governance on the local level, electronic services, electronic city, smart city, smart governance, interoperability, innovation, urban living laboratories.

ZUSAMMENFASSUNG

Dmytrenko V. I. Mechanismen zur Umsetzung der E-Governance auf lokaler Ebene. – Als Manuskript gedruckt.

Dissertation zum Erwerb des Doktorgrades der staatlichen Verwaltung nach der Fachrichtung 25.00.02 – Mechanismen der staatlichen Verwaltung. – Institut für Personalausbildung des staatlichen Arbeitsamtes der Ukraine, Kyjiw, 2018. Im Rahmen der Dissertationsforschung wurde die theoretische und methodische Begründung der Mechanismen der Umsetzung der elektronischen Governance auf lokaler Ebene durchgeführt und Empfehlungen zur Verbesserung der Entwicklung von E-Governance auf lokaler Ebene in der Ukraine unter Berücksichtigung ausländischer Erfahrungen gegeben.

Moderne Forschungsansätze zur E-Governance und verbesserte konzeptuell-kategorische Apparate, insbesondere durch die Definition des Urheberrechts von Konzepten: "Electronic Governance auf lokaler Ebene", "Electronic City", "Smart City", "smart Governance".

Moderne Tendenzen der Umsetzung von E-Governance auf lokaler Ebene, insbesondere die Lösung von Kompatibilitätsproblemen, die Schaffung der Koordination zwischen allen Ebenen der Macht zentralen, regionalen und lokalen Ebenen, die Entwicklung von intelligenten Städten, die Schaffung von lebendigen Labors, die Bürger für den Prozess der Entwicklung und Entscheidungsfindung in der Verwaltung anziehen.

Schlagworte: Elektronische Governance, E-Government, E-Demokratie, E-Governance auf lokaler Ebene, elektronische Dienstleistungen, elektronische Stadt, smart Stadt, smart Regierungsführung, Interoperabilität, Innovation, Städtische Wohnlabore.

Підписано до друку 23.11.2018.

Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 1,41.

Тираж 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004.

Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів Державної служби
зайнятості України

03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536-14-85.